

הפרויקט הלאומי לקהילה האתיופית בישראל:

תוכנית SPACE למתן סיוע לימודי 2019

רות ברוך-קוברסקי | וצ'סלב קונסטנטינוב

המחקר הוזמן ומומן על ידי הפרויקט הלאומי לקהילה האתיופית בישראל

עריכת לשון: רויטל אביב מתוק
עיצוב גרפי: אפרת ספיקר

מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל

ת"ד 3886 ירושלים 9103702

טלפון: 02-6557400

brook@jdc.org | brookdale.jdc.org.il

ירושלים | אדר א' תשפ"ב | פברואר 2022

מילון מונחים

זכאות לבגרות

תלמיד שהשיג בגרות מלאה בהתאם לדרישות משרד החינוך

לא קרובים לזכאות לבגרות

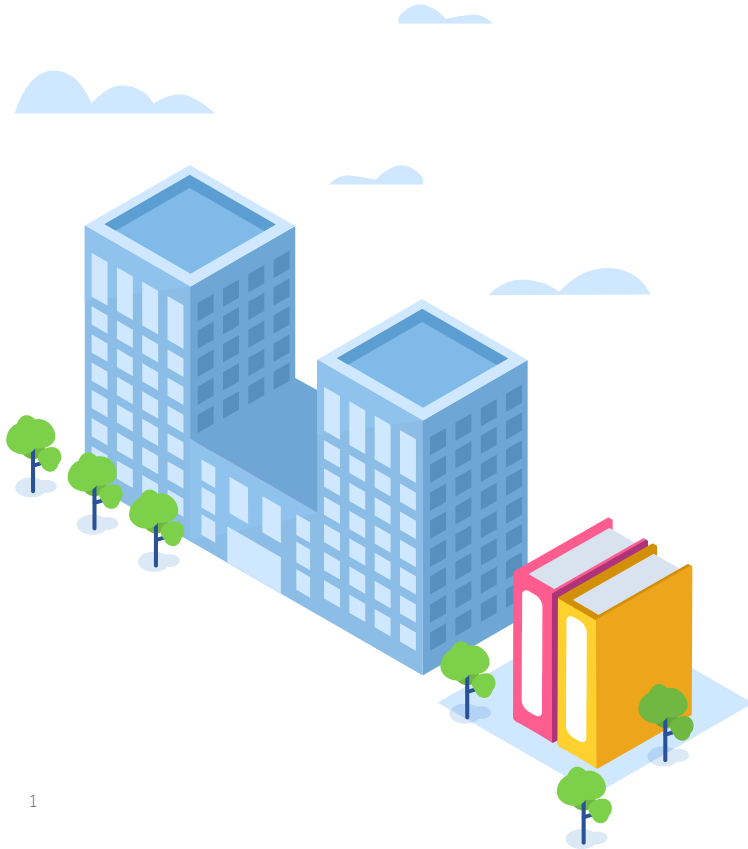
תלמידים שלא ניגשו לבגרות, או ניגשו לפחות מ-14 יחידות לימוד

השיגו תעודת בגרות חלקית

תלמידים שהגיעו ל-14 יחידות לימוד לפחות, אך פחות מן הזכאות לבגרות מלאה

זכאות לבגרות איכותית

תלמידים שהשיגו בגרות מלאה הכוללת לפחות 4 יחידות לימוד באנגלית, המאפשרת בכך הרשמה לאוניברסיטה

על הפרויקט הלאומי לקהילה האתיופית בישראל

הפרויקט הלאומי לקהילה האתיופית בישראל (ENP) הוא פרי יוזמה משותפת של ממשלת ישראל, פדרציות יהודיות בתפוצות ונציגות הקהילה האתיופית בישראל. מטרת העל של הפרויקט היא להביא לשילוב מלא ומוצלח של יוצאי אתיופיה בחברה הישראלית.

מיוזמה זו נוצרה שותפות ייחודית המאגדת תחת קורת גג אחת את הפדרציות היהודיות של צפון אמריקה (JFNA), ממשלת ישראל, נציגי הארגונים של קהילת יוצאי אתיופיה, הסוכנות היהודית לישראל (JAFI), ג'וינט-ישראל (JDC) וקרן היסוד. הפרויקט החל לפעול בשנת 2005, והוא פועל מאז ועד היום.

הייחודיות של הפרויקט הלאומי מתבטאת בשיתוף בני הקהילה האתיופית כמקבלי החלטות ומובילי תוכניות. הטמעת תוכנית הממשלה "הדרך החדשה" בשנת 2016 הביאה לשילוב של תלמידים שאינם יוצאי אתיופיה בתוכנית (כ-20% מן התלמידים המשתתפים בתוכנית).

חוברת זו מכילה את תמצית דוח מחקר הערכה: 'הפרויקט הלאומי לקהילה האתיופית בישראל: תוכנית SPACE² למתן סיוע לימודי 2019'.

התוכנית הממשלתית לשילוב יוצאי אתיופיה היא סדרת החלטות ממשלה המכוונות לקדם את שילובם המיטבי של האזרחים יוצאי אתיופיה בחברה הישראלית בתחומי הלימודים וההשכלה, התעסוקה, הדיור, המשפחה והקהילה, וכן המעורבות החברתית והאזרחית.

SPACE – School Performance and Community Empowerment²

על המחקר

המחקר עוקב אחר הישגיהם בבחינות הבגרות של תלמידי י"ב שהשתתפו בתוכנית

התלמידים המשתתפים מאותרים בקובצי הנתונים במשרד החינוך, וזהותם מוצפנת למניעת זיהוי

קובצי משרד החינוך כוללים מידע על מאפייני התלמיד, על מאפייני בית הספר, על הישגים במבחני המיצ"ב

(מדדי יעילות וצמיחה בית ספרית) ועל הישגים בבגרות, המנותח במחקר הזה כדי ללמוד על מאפייני

התלמידים המשתתפים ועל השפעת התוכנית על הישגיהם הלימודיים בבגרות

תוכנית SPACE – תוכנית לתגבור לימודי

התוכנית החלה לפעול בשנת 2005 עקב הפער הגדול בין אחוז הזכאים לבגרות מלאה בקרב תלמידים יוצאי אתיופיה ובין אחוז זה בקרב יתר התלמידים בחינוך העברי: פער של 19 נקודות האחוז באחוז הזכאים לתעודת בגרות, ופער של 33 נקודות האחוז באחוז הזכאים לתעודת בגרות איכותית בשנת 2004.

- ▶ התגבור ניתן לתלמידי חטיבות ביניים ובתי ספר תיכון
- ▶ התגבור ניתן בקבוצות לימוד קטנות של 4-9 תלמידים
- ▶ התגבור נערך בבית הספר אחרי שעות הלימודים וכולל גם הזנה
- ▶ כל תלמיד מקבל ארבע שעות שבועיות במקצועות שונים, בדגש על מתמטיקה, אנגלית ולשון
- ▶ התגבור מיועד לכלל התלמידים יוצאי אתיופיה הלומדים בבתי הספר המשתתפים בתוכנית ואינם שייכים לחינוך המיוחד או אינם מקבלים מענים מתוכניות תוספתיות אחרות
- ▶ את התגבור מוציאים כיום לפועל שני גופים: ברנקו-וייס והחברה למתנ"סים

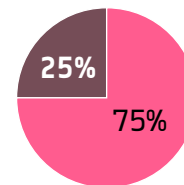
מאפייני
תלמידי י"ב
שהשתתפו
בתוכנית
SPACE
בשנת 2019

כל תלמידי י"ב המשתתפים בתוכנית

215
תלמידים שאינם יוצאי אתיופיה

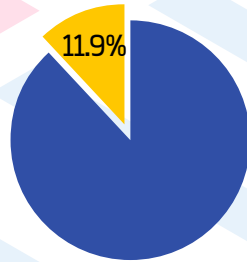

655
תלמידים יוצאי אתיופיה

70% מתלמידי י"ב יוצאי אתיופיה, שלמדו בבתי הספר שבתוכנית, השתתפו בה

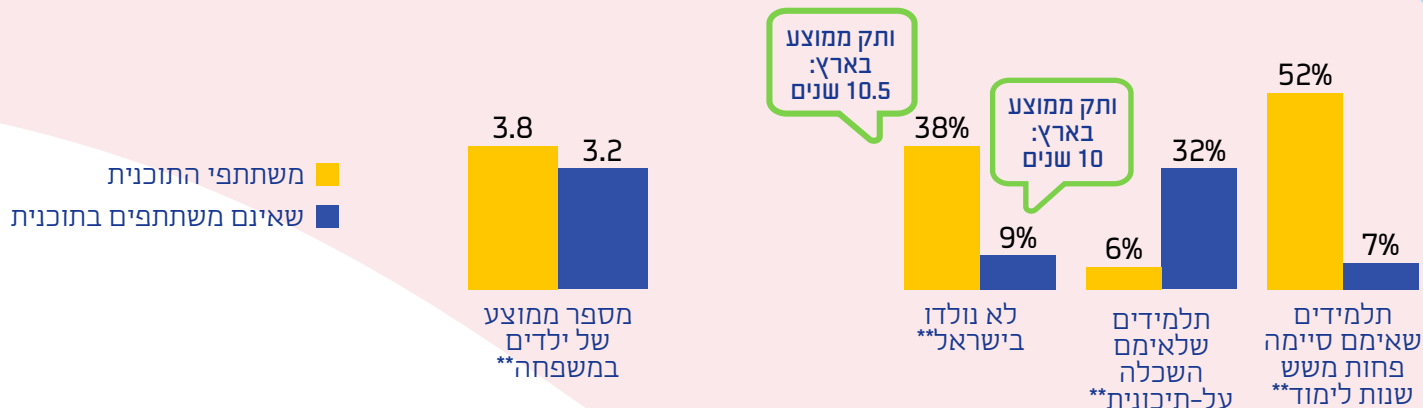
סך הכול השתתפו בתוכנית 11.9% מכלל תלמידי י"ב (יוצאי אתיופיה ושאינם יוצאי אתיופיה) שלמדו בבתי הספר שבתוכנית

משתתפי התוכנית מתוך
כלל תלמידי י"ב בבתי
הספר שבתוכנית

לתלמידי התוכנית רקע חברתי-כלכלי חלש יותר מזה של תלמידים שאינם משתתפים בתוכנית הלומדים באותם בתי הספר

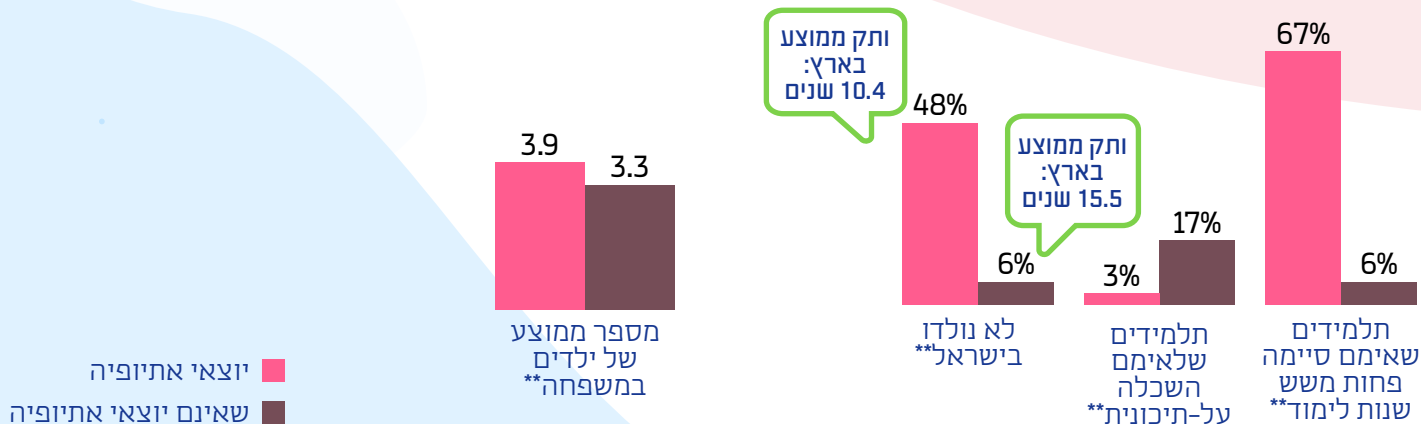

לכל תלמידי התוכנית רקע לימודי חלש מזה של תלמידים שאינם משתתפים בתוכנית מאותם בתי הספר

* $p < 0.01$ | ילידי ישראל והשכלתם נבדקו עם מבחן χ^2 | מספר ממוצע של ילדים במשפחה נבדק ע"י מבחן One-Way Anova
 N=6,456 משתתפים בתוכנית, N=870 תלמידי התוכנית

לתלמידי התוכנית יוצאי אתיופיה רקע חברתי-כלכלי חלש יותר מזה של תלמידי התוכנית שאינם יוצאי אתיופיה

לתלמידי התוכנית יוצאי אתיופיה רקע לימודי דומה לזה של תלמידי התוכנית שאינם יוצאי אתיופיה

יוצאי אתיופיה N=655, שאינם יוצאי אתיופיה N=215
 $p < 0.01^{**}$ | % ילידי ישראל והשכלת אם נבדקו ע"י מבחן χ^2 | מספר ממוצע של ילדים במשפחה נבדק ע"י מבחן One-Way Anova

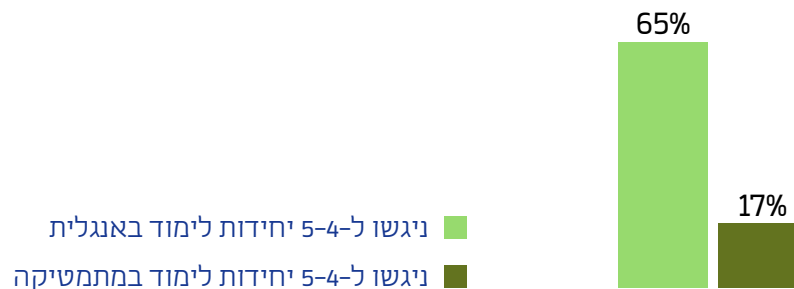
הישגיהם של
תלמידי י"ב
יוצאי אתיופיה
שהשתתפו
בתוכנית SPACE
בשנת 2019

77% ממשתתפי התוכנית היו זכאים לבגרות מלאה, רובם היו זכאים גם לבגרות איכותית

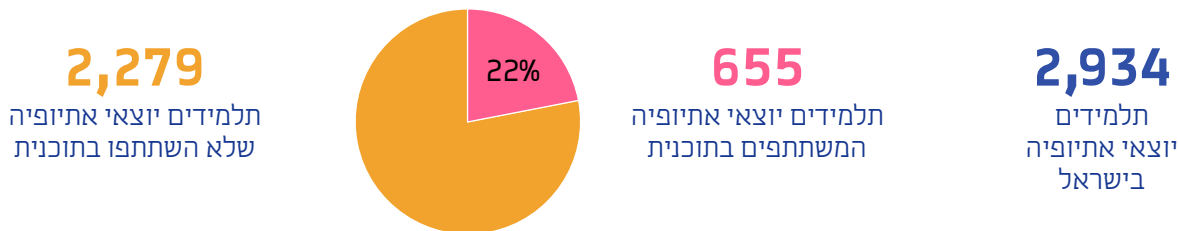
- זכאים לתעודת בגרות איכותית
- זכאים לתעודת בגרות בסיסית
- זכאים לתעודת בגרות חלקית
- לא קרובים לזכאות לבגרות

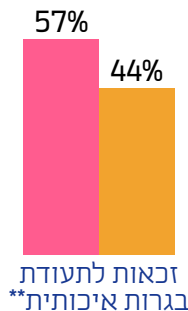
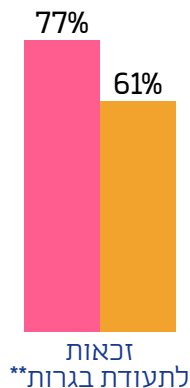
65% ממשתתפי התוכנית ניגשו ל-4-5 יחידות בגרות באנגלית המאפשרת השגת בגרות איכותית, 17% ניגשו ל-4-5 יחידות בגרות במתמטיקה

בשנת 2019 למדו בתוכנית 22% מתלמידי י"ב יוצאי אתיופיה בישראל

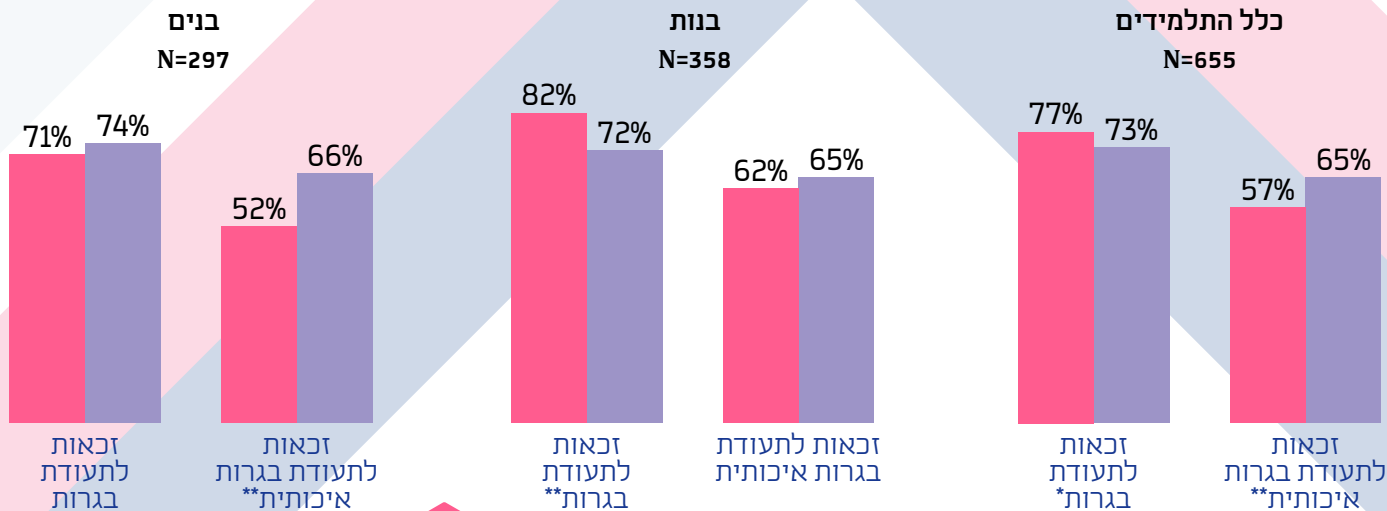

משתתפי התוכנית הגיעו להישגים גבוהים יותר מאלו של תלמידים יוצאי אתיופיה שלא השתתפו בתוכנית, הן באחוז הזכאים לבגרות והן באחוז הזכאים לבגרות איכותית

** $p < 0.01$ לפי מבחן χ^2 | רק בתי ספר המגישים לבגרות

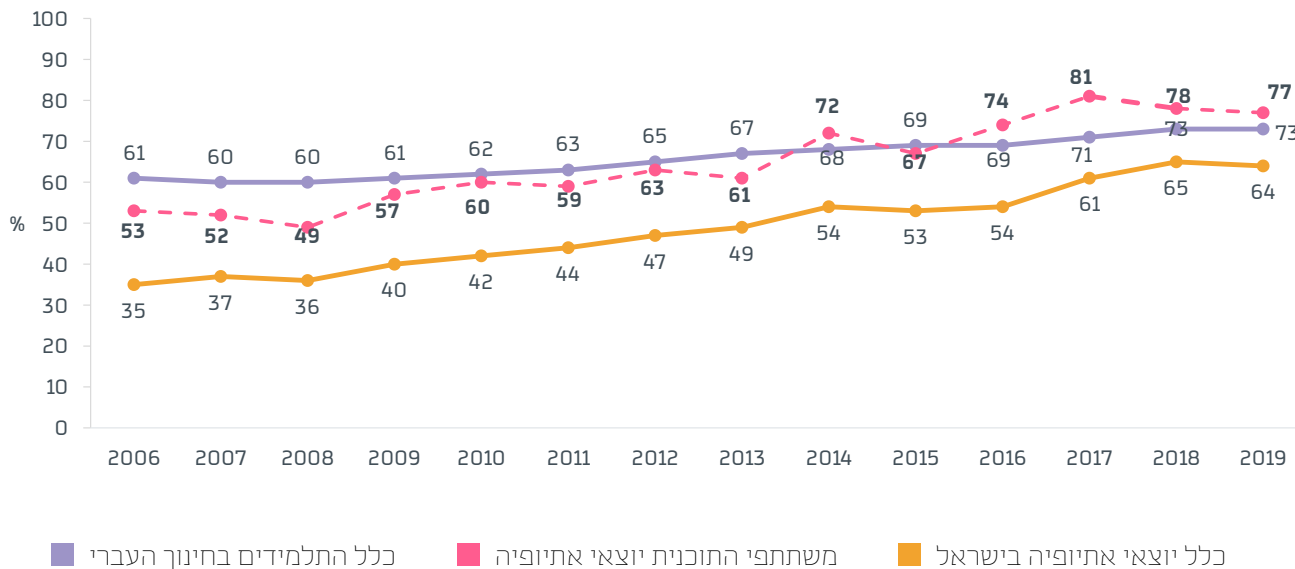
משתתפי התוכנית יוצאי אתיופיה השיגו אחוזי זכאות לבגרות גבוהים מאלו של כלל התלמידים בחינוך העברי, הודות להישגיהן הגבוהים של הבנות. אחוז הזכאים לבגרות איכותית נמצא גבוה יותר בקרב כלל התלמידים בחינוך העברי

■ משתתפי התוכנית יוצאי אתיופיה
■ כלל התלמידים בחינוך העברי

* p<0.05 ** p<0.01 | רק בתי ספר המגישים לבגרות

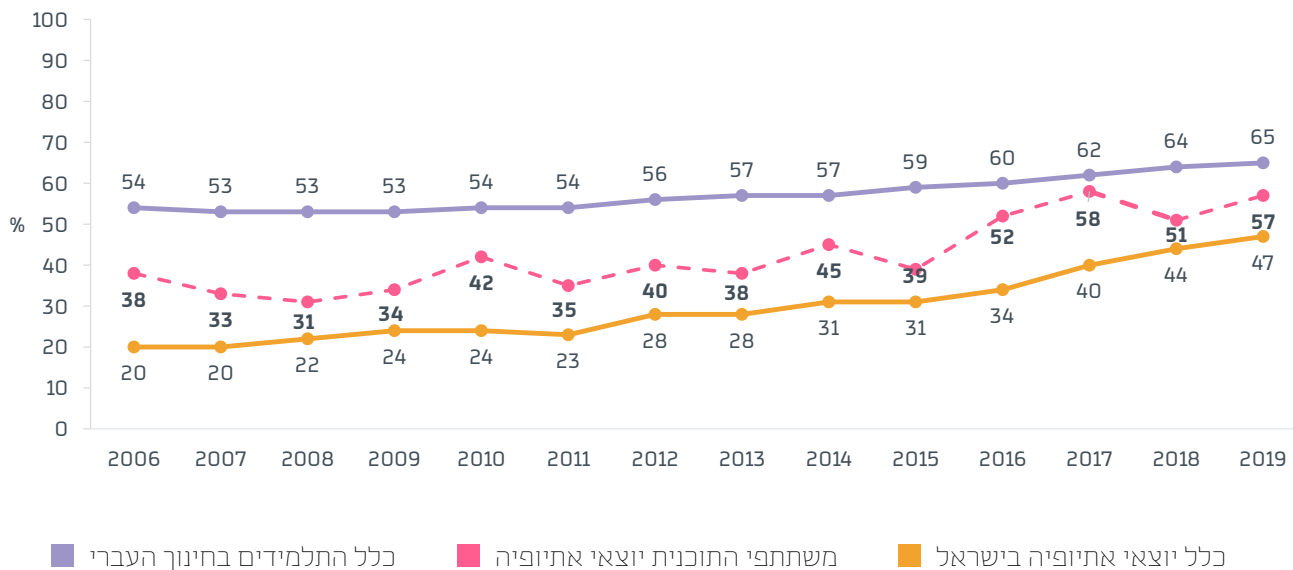
בדומה לשנים 2016-2018, בשנת 2019 היה אחוז הזכאים לבגרות בקרב יוצאי אתיופיה שהשתתפו בתוכנית גבוה של כלל התלמידים בחינוך העברי לאורך כל השנים אחוז הזכאים לבגרות מקרב משתתפי התוכנית היה גבוה מזה של כלל התלמידים יוצאי אתיופיה

בשנים 2006-2019 נתנה תוכנית SPACE סיוע לימודי ל-12%-25% מתלמידי י"ב יוצאי אתיופיה | הרכב בתי הספר המשתתפים בתוכנית משתנה בין השנים, ולכן ייצוגם מופיע בנפרד לכל שנה

אחוז הזכאים לבגרות איכותית מקרב משתתפי התוכנית נשאר עדיין נמוך מזה של כלל התלמידים בחינוך העברי, אך לאורך כל השנים היה גבוה מזה של כלל התלמידים יוצאי אתיופיה

בשנים 2006-2019 נתנה תוכנית SPACE סיוע לימודי ל-12%-25% מתלמידי י"ב יוצאי אתיופיה | הרכב בתי הספר המשתתפים בתוכנית משתנה בין השנים, ולכן ייצוגם מופיע בנפרד לכל שנה

השפעת תוכנית
על SPACE
שיפור הישגי
הבגרות של
תלמידים יוצאי
אתיופיה

בחינת השפעת התוכנית מאפשרת ללמוד האם הישגים הגבוהים שנצפו בקרב משתתפי התוכנית הושפעו מהשתתפותם בתוכנית SPACE

ההשפעה נבדקה בעזרת שיטת ניתוח Nearest Neighbor Analysis, ולכל תלמיד שהשתתף בתוכנית הוצמדו תלמידים שהיו להם מאפיינים דומים אבל לא השתתפו בתוכנית

ההשפעה נבדקה בנפרד: לפי בנים לעומת בנות ולפי ילידי אתיופיה לעומת ילידי ישראל

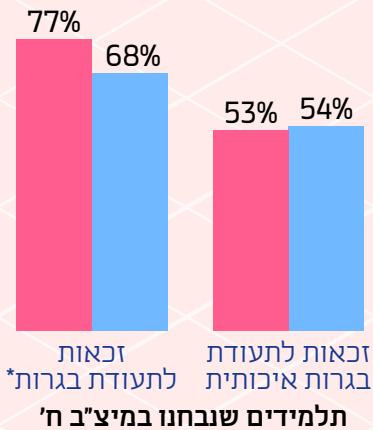
עבור 28% מתלמידי התוכנית שגם נבחנו בבחינות המיצ"ב בכיתה ח' נבדקה השפעה של התוכנית לפי רמת הישגים קודמים. במקרה זה הוצמדו למשתתפי התוכנית תלמידים שלא השתתפו בתוכנית בעלי מאפיינים אישיים דומים, מאפיינים בית ספריים דומים וגם הישגים דומים בבחינות המיצ"ב בכיתה ח'.

דמיון על פי: מאפיינים אישיים (מין, ארץ לידה, השכלת אם) ומאפיינים בית ספריים (זרם, אחוז הזכאים לבגרות באותה השנה בכלל ביה"ס, מדד סיפוח)

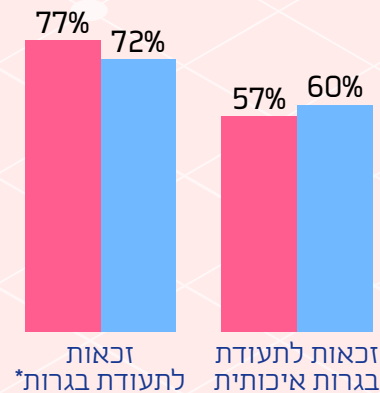
כאשר מוסיפים למאפיינים האישיים והבית ספריים הישגים לימודיים קודמים דומים רואים כי לתוכנית יש השפעה ניכרת על שיעור התלמידים המשיגים זכאות לתעודת בגרות מלאה. ממצא זה מחזק את הנתונים שנמצאו עבור כלל משתפי התוכנית

תוכנית SPACE העלתה את אחוז התלמידים יוצאי אתיופיה שהשיגו זכאות לתעודת בגרות מלאה

השפעה מובהקת על אחוז התלמידים הזכאים לבגרות

N=182

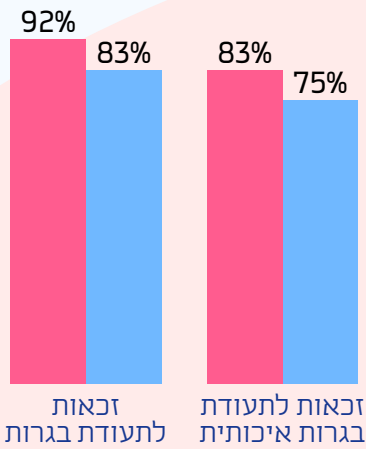
N=655

משתפי התוכנית יוצאי אתיופיה (Red)
קבוצת השוואה (Blue)

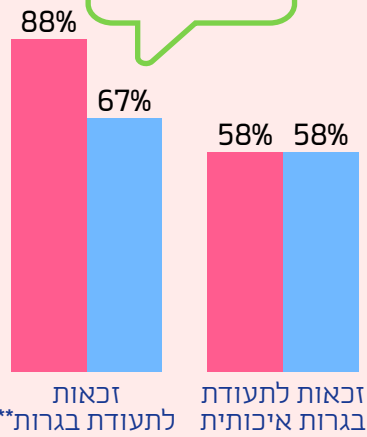
Paired T-test | $p < 0.05^*$

השפעת התוכנית בולטת במיוחד כאשר מדובר בתלמידים בעלי הישגים קודמים לא גבוהים במיוחד וגם לא נמוכים במיוחד

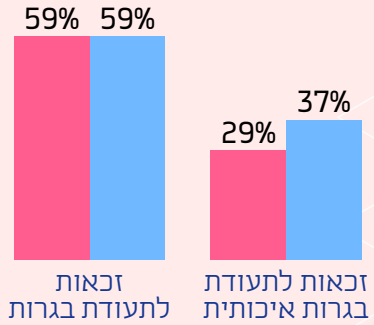
השפעה מובהקת על אחוז התלמידים הזכאים לבגרות

תלמידים בעלי הישגים 'גבוהים' עם ציון גולמי ממוצע במיצ"ב ח' 50 ומעלה
N=47

תלמידים בעלי הישגים 'בינוניים' עם ציון גולמי ממוצע במיצ"ב ח' 30-49
N=60

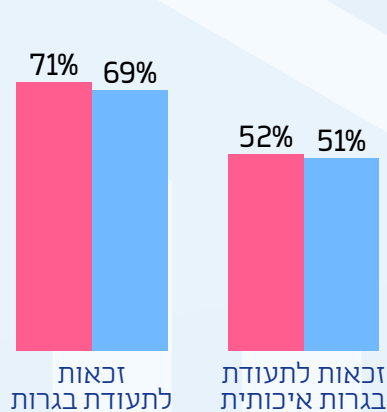

תלמידים בעלי הישגים 'חלשים' עם ציון גולמי ממוצע במיצב ח' עד 29 נק'
N=75

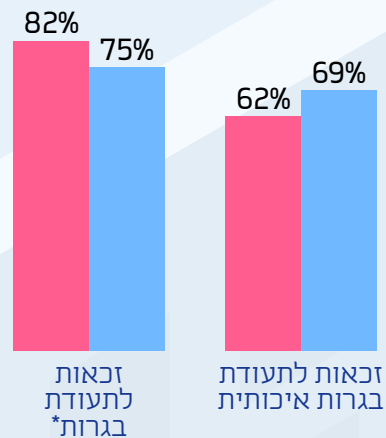
■ משתתפי התוכנית יוצאי אתיופיה
■ קבוצת השוואה

Paired T-test | p<0.01**

לתוכנית השפעה מובהקת על אחוז הבנות הזכאיות לתעודת בגרות

בנים
N=297

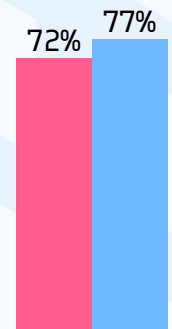
בנות
N=358

משתתפי התוכנית יוצאי אתיופיה
קבוצת השוואה

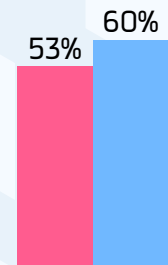
Paired T-test | *p<0.05

לתוכנית השפעה מובהקת על אחוז הזכאים לתעודת בגרות תלמידים ילידי אתיופיה

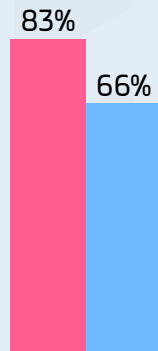
זכאות לתעודת בגרות

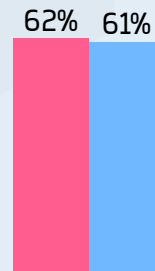
זכאות לתעודת בגרות איכותית

ילידי ישראל

N=338

זכאות לתעודת בגרות**

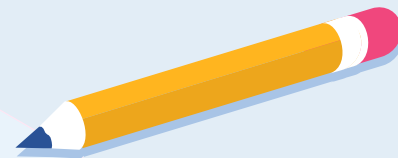

זכאות לתעודת בגרות איכותית

ילידי אתיופיה

N=317

■ משתתפי התוכנית יוצאי אתיופיה
■ קבוצת השוואה

בשנת 2019 אחוז הזכאים לתעודת בגרות בקרב יוצאי אתיופיה שהשתתפו בתוכנית היה גבוה מאחוז זה בקרב כלל התלמידים בחינוך העברי.

ההישגים הגבוהים בולטים במיוחד בקרב הבנות. אחוז הבנות יוצאות אתיופיה הזכאיות לתעודת בגרות מלאה גבוה מזה של כלל הבנות בחינוך העברי, ודומה לאחוז הבנות שהשיגו תעודת בגרות איכותית.

הישגיהם של משתתפי התוכנית גבוהים, רובם סיימו את הלימודים בתיכון עם זכאות לתעודת בגרות ומחציתם עם תעודת בגרות העומדת בדרישות ההרשמה לאוניברסיטה.

הישגים אלה בולטים במיוחד אם מביאים בחשבון את הרקע הלימודי והאישי החלש יותר של המשתתפים בתוכנית לעומת כלל התלמידים בחינוך העברי.

נמצא כי לתוכנית השפעה שונה על
קבוצות אוכלוסייה שונות.

בולטת ההשפעה על השגת זכאות
לתעודת בגרות מלאה בקרב בנות, בקרב
תלמידים שנולדו באתיופיה ובקרב
תלמידים בעלי הישגים קודמים לא
נמוכים מאוד ולא גבוהים מאוד.

כדי ללמוד אם הישגיהם של תלמידים אלו
הושפעו השפעה חיובית מהשתתפותם
בתוכנית, נערכו ניתוחים מול קבוצת השוואה.

ניתוחים אלו מלמדים על השפעה חיובית
של התוכנית על הישגי כלל התלמידים
יוצאי אתיופיה שהשתתפו בה הזכאים
לתעודת בגרות מלאה.

המלצות

בעקבות ההשפעה השונה של התוכנית על קבוצות אוכלוסייה שונות יש צורך להבין את מקור הפער, ולתת מענה מותאם לכל קבוצת אוכלוסייה.

כדי לחזק את השפעת התוכנית על השגת בגרות איכותית המאפשרת קבלה לאוניברסיטה, יש מקום לבחון דרכים נוספות לתמוך בתלמידים להעלאת שיעור הניגשים במבחני הבגרות למספר יחידות מוגבר באנגלית.

חוברת זו מכילה את תמצית דוח מחקר הערכה 'הפרויקט הלאומי לקהילה האתיופית בישראל: תוכנית SPACE למתן סיוע לימודי 2019. לדוח המחקר המלא אנא סרקו את הקוד.

